

پزشکی علوم پزشکی تبریز
دانشگاه بهداشتی درمانی تبریز
دانشکده پزشکی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دستورالعمل مراقبت و پیشگیری از بیماری کرونا (Covid-19) در داروخانه ها

کارگروه علمی پیشگیری و کنترل کووید ۱۹

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

۱۳۹۸ اسفند ۱۵

پدیدآورندگان:

دکتر سمیه سلطانی

عضو هیئت علمی دانشکده داروسازی- دانشگاه علوم پزشکی تبریز

Soltanis@tbzmed.ac.ir

دکتر علیرضا گرجانی

عضو هیئت علمی دانشکده داروسازی- دانشگاه علوم پزشکی تبریز

ثنا همدانی

دانشجوی دکتری عمومی دانشکده داروسازی تبریز

هدیه فتحی رستمی

دانشجوی دکتری عمومی دانشکده داروسازی تبریز

عکس روی جلد: داروخانه ای در تبریز

عکاس: میلاد نویدی - تکنسین داروخانه

دستورالعمل مراقبت و پیشگیری از بیماری کرونا (Covid19) در داروخانه ها

گروه هدف: مسوولین فنی و پرسنل داروخانه ها

هدف از تدوین: از آنجاییکه داروخانه ها بعنوان یکی از اولین مراکز مراجعه بیماران بدون علامت و یا با علائم خفیف در بیماری های واگیردار هستند، بعنوان اعضای از این جامعه و نیز عضوی از اعضای هیئت علمی و دانشکده داروسازی تبریز وظیفه اخلاقی؛ علمی؛ و حرفه ای خود دانستیم که در شرایط بحرانی و جدی کنونی براساس دانش و تجارب خود دستورالعمل هایی را برای پیشگیری و مراقبت از انتقال بیماری ویروسی کرونا در محیط داروخانه، را خدمت همکاران عزیز و مسئولین محترم تقدیم نماییم.

ویرایش: شماره ۳ - ۱۳۹۸-۱۲-۱۷

۱- اطمینان از آلوده نبودن فضای داروخانه

داروخانه های عمومی معمولاً از دو فضای جدا از هم؛ نسخه پیچی (محل کار پرسنل) و انتظار (محل انتظار مراجعین) تشکیل شده است لذا:

- ۱-۱- در زمان شیوع بیماری های واگیردار این دو محیط باید حتی الامکان از هم جدا باشند.
- ۱-۲- داروساز مسئول حفظ و نظارت بر رعایت بهداشت و انجام تدابیر لازم برای جلوگیری از انتقال بیماری در هر دو فضا است.
- ۱-۳- محلول ضد عفونی کننده باید در دسترس پرسنل و مراجعین باشد.
- ۱-۴- جهت برداشتن بهداشتی دستکش، جعبه دستکش را به دیوار نصب کنید.
- ۱-۵- توجه کنید که تهویه داروخانه به صورت کامل صورت پذیرد. به خصوص داروخانه هایی که در طبقات فوقانی ساختمان ها هستند از روشهای تهویه خود اطمینان حاصل کنند.
- ۱-۶- پوستره های مربوط به آموزش تصویری روشهای پیشگیری از بیماری باید در داروخانه ها نصب شود.

۲- رعایت اصول خود مراقبتی توسط پرسنل داروخانه جهت پیشگیری از مبتلا شدن به بیماری

- ۲-۱- هر عضوی از داروخانه در صورت داشتن کوچکترین علامت سرماخوردگی و احتمال بیماری باید مراتب را به مسوول فنی و مدیر داروخانه اطلاع داده و مرخصی بگیرد.
- ۲-۲- وجود حفاظ شیشه ای و ضد عفونی کردن هر دو طرف این حفاظ هر از چند گاه در طول روز ضروری است.
- ۲-۳- شعاع هلالی های پذیرش؛ صندوق و دریافت نسخه را با تعبیه طلق های مناسب به حداقل برسانید بطوریکه رایبه دهنده خدمات دارویی به شرط داشتن ماسک مطمئن و اطمینان از سلامت خود در سطح بالاتر از مراجعه کننده قرار گیرد و حداقل امکان ارتباط صورت بصورت وجود نداشته باشد.
- ۲-۴- حداقل فاصله ۱.۵ متر با مراجعین رعایت شود
- ۲-۵- در هر شیفت بعد از ورود کادر و آماده شدن آنها؛ داروخانه بطور موقت تعطیل شده و دستگیره ها و در ورودی و صندلی ها و دستگاه ثبت نوبت ضد عفونی شود.
- ۲-۶- تمام سطوح در معرض آلودگی مخصوصا پیشخوان ها و شیشه ها از داخل و خارج هر روز به هنگام شروع کار و در فواصل مشخص (بسته به تعداد مراجعین) و پایان کار ضد عفونی شود.
- ۲-۷- در شروع و پایان کار هر از چندگاهی محل تهیه داروهای ترکیبی؛ محل شمارش داروها و نسخه پیچی را با اسپری الکل ۷۰ درجه ضد عفونی کنید.
- ۲-۸- سبدهای انتقال دارو هر روز ضد عفونی شود.
- ۲-۹- ترجیحا از دستگاه قرص شمار که مرتب ضد عفونی می شود استفاده شود.
- ۲-۱۰- در صورت عدم دسترسی به دستگاه قرص شمار، از دستکش استریل استفاده شده و ابزار مورد استفاده برای شمارش قرص مرتب ضد عفونی شود. به هیچ وجه از دستکشی که برای نسخه پیچی استفاده کرده اید برای شمارش قرص استفاده نکنید.
- ۲-۱۱- خودکار یا ماژیک مورد استفاده جهت برچسب زنی مرتب ضد عفونی شود.
- ۲-۱۲- خودکاری که جهت قیمت زنی استفاده می شود مجزا از وسیله ای باشد که برای برچسب زنی استفاده می شود.

۲-۱۳- رعایت پوشیدن دستکش و ماسک و رعایت کلی جوانب مربوط به روش صحیح استفاده از آنها الزامی است و باید توسط داروساز به پرسنل آموزش داده شود.

۲-۱۴- روپوش های سفید مورد استفاده در داروخانه هر روز ضدعفونی شوند یا از پیشبند یکبار مصرف استفاده شود.

۲-۱۵- مراحل زیر جهت تعویض لباس رعایت شود:

-قبل از تعویض لباس حتما دست های خود را طبق دستورالعمل کامل و دقیق شسته و لباس تعویضی خود را با رعایت اصول بهداشتی داخل یک کاور در کمدهای ضد عفونی شده قرار دهید. توجه داشته باشید که ویروس کرونا در سطوح صاف و نیز پارچه ای ماندگاری بالایی دارد.

-روپوش سفید خود را در صورت اطمینان از پاکیزگی و عدم احتمال آلودگی بپوشید.

-دوباره دست های خود را شسته؛ خشک و با الکل ۷۰ درجه ضدعفونی و بعد از خشک شدن دستها ماسک؛ عینک؛ و دستکش خود را بپوشید.

-به خاطر داشته باشید که بعد از پوشیدن روپوش سفید از هرگونه تماس دست خود با صورت؛ دهان و بدن خود و مواد خوراکی و وسایل ساخت داروهای ترکیبی و شمارش مستقیم داروها باید اجتناب کنید مگر اینکه از دستکش استریل استفاده کنید و یا دست خود را با الکل ۷۰ درجه ضدعفونی کرده و یا با صابون شسته باشید.

۲-۱۶- از اینکه دستمال ها و دستکش های استفاده شده را بدون تماس با سطوح پیشخوان و قفسه ها و لباس خود و دیگران داخل سطل آشغال درب دار می اندازید مطمئن باشید.

۲-۱۷- گوشی موبایل به هیچ وجه در شیفتهای مورد استفاده قرار نگیرد.

۲-۱۸- در صورت استفاده اورژانسی از گوشی موبایل، قبل و بعد از استفاده با الکل ضد عفونی شود.

۲-۱۹- در مورد استفاده از ماسک موارد زیر را مد نظر داشته باشیم:

-قسمت بیرونی ماسک ها ممکن است از هر جای دیگری آلوده تر باشد. از تماس قسمت خارجی ماسک با هر جای دیگر مخصوصا دست و صورت باید اجتناب کنیم.

-با دستی که با قسمت خارجی ماسک تماس داشته با داروها تماس نداشته باشیم.

-ماسک ها یک بار مصرف هستند و اگر در صورت ضرورت از ماسک پارچه ای استفاده می شود بعد از استفاده باید در یک ظرف تمیز حاوی محلول شوینده و هیپوکلریت سدیم ۲ درصد انداخته شود و بعد از شستشو در شرایط و محل مناسب، و اطو کردن استفاده شود

-در استفاده از ماسکهای فیلتردار رعایت تمام جوانب احتیاطی را کنید و مخصوصا اگر احتمال بیماری مثل سرماخوردگی دارید حتی الامکان از این نوع ماسکها استفاده نکنید.

-توجه داشته باشیم که ماسک های فیلتردار هم یکبارمصرف هستند.

-در صورتی که از کیفیت ماسک مطمئن نیستید؛ می توانید بین ماسک و صورت خود یک گاز استریل قرار دهید.

۱۶-۲- خوردن و آشامیدن توسط پرسنل با رعایت همه جوانب بهداشتی و در فضایی مجزا صورت گیرد.

۳- دریافت بسته های دارو و اقلام از شرکتهای

۱-۳- ویروس کرونا ماندگاری بالایی در روی سطوح صاف دارد. دقت داشته باشید که هر فرد مخصوصا ویزیتورها و همکاران شرکتهای پخش که بین مراکز درمانی و داروخانه ها و شهرها در تردد هستند باید خودکار مورد استفاده خودشان را داشته باشند و هر از چندگاه و در پایان شیفت آن را استریل کنند.

۲-۳- همکاران شرکتهای دارویی و پیک های موتوری که برای تحویل داروهای درخواستی مراجعه می کنند در وهله اول برای سلامتی خودشان و در مرحله بعد برای جلوگیری از انتقال ویروس حتما باید ماسک و دستکش پوشیده باشند و فاصله یک متر و نیم را باید مراعات کنند.

۳-۳- تحویل دارو از شرکتهای پخش باید در فضای تعیین شده انجام گیرد و بسته ها قبل از قرار گرفتن در قفسه ها باید با محلول مناسب ضدعفونی شوند.

۴-۳- سبد پلاستیکی برای قرار دادن بسته توسط نماینده شرکت داخل آن در نظر گرفته و سپس مراحل مربوط به خارج کردن اقلام از بسته، دفع بهداشتی پلاستیک یا جعبه مورد استفاده برای بسته بندی و ضد عفونی سبد پلاستیکی انجام شود.

۵-۳- فردی که داروها را تحویل می گیرد بعد از دریافت داروها و جابجا کردن آنها باید دستکش خود را تعویض نماید.

۶-۳- اقلام مرجوعی حداقل تا ۹ روز از سایر اقلام جدا شوند.

۷-۳- جعبه های مقوایی خالی که مشکوک به تماس با سطوح آلوده هستند به صورت بهداشتی دفع شوند.

۸-۳- هنگام مراجعه ویزیتورها گوشی یا تبلت ایشان بدون دستکش استریل لمس نشود.

۴- اصول پذیرش بهداشتی نسخه ها

۱-۴- دفترچه های بیمه و نسخه ها از ابزارهای با احتمال آلودگی بالا هستند.

۲-۴- دفترچه ها و نسخه ها حداقل امکان قبل از پذیرش با اسپری الکل ۷۰ درجه ضد عفونی و بعد از یک دقیقه؛ پروسس بشوند. این امر مشکل است و باید مواظب بود که الکل باعث پاک شدن و بهم ریختن نوشته ها و مهرها نشود. برای این مرحله پیشنهاد عملی تر همکاران می تواند بسیار مفید و موثر باشد.

۳-۴- دستگاه مهر زن مورد استفاده توسط پرسنل پس از اتمام کار ضد عفونی شده و در داخل نایلون پلاستیکی حمل و نگهداری شود.

۴-۴- در پایان هر شیفت کاری ضد عفونی کامل کلیه سطوح در معرض آلودگی مخصوصا پیشخوان ها و شیشه ها باید انجام شود.

۵- پیشگیری از انتقال آلودگی توسط مراجعین

۱-۵- به مراجعین توصیه شود بعد از مراجعه به خانه و قبل از هرگونه تماس دستها با صورت و دهان و بینی حتما دستهایشان را بصورت اصولی با آب و صابون بشویند.

۲-۵- دفترچه های بیمه و فاکتور فروش را داخل نایلون پلاستیکی در خانه نگهداری کرده و از تماس با آن بدون دستکش خودداری کنند.

۳-۵- از مراجعین بخواهید سطوح بسته بندی داروهایی که در معرض تماس بوده اند قبل از استفاده ضد عفونی کنند.

۴-۵- جهت آموزش استفاده از اسپری ها، سرنگ های آماده تزریق و ... حداقل امکان آنها را از جعبه خارج نکرده و بروشورهای آموزشی در اختیار مراجعین قرار داده شود. یا فیلم های آموزشی از طریق شبکه های اجتماعی و ... برایشان ارسال شود.

- ۵-۵- زمان تقریبی انتظار جهت دریافت مشاوره یا خدمت به اطلاع مراجعین رسانده شده و از آنها خواسته شود تا رسیدن نوبتشان در محل داروخانه تجمع نکنند و حداقل امکان از صحبت با همدیگر و یا سرفه در فضای عمومی خودداری کنند.
- ۵-۶- در صورت امکان برای کاهش تردد و ازدحام بهتر است خدمات مشاوره به صورت تلفنی انجام شود.
- ۵-۷- اقلام در خواستی مراجعین جهت بررسی و ... صرفا داخل کیسه نایلونی شفاف در اختیار مراجعین قرار داده شود. و در صورتی که مایل به خرید نبود، به صورت بهداشتی تحویل گرفته شده و کیسه نایلونی به صورت بهداشتی دفع شود.
- ۵-۸- سطل زباله مخصوص دفع بهداشتی (ترجیحا پدالی) دستکش و ماسک در کنار درب ورودی داروخانه جهت استفاده مراجعین قرار داده شود. توجه شود از پلاستیک زباله ضخیم داخل سطل استفاده شود.

۶- در مواجهه با مراجعین دارای علائم به صورت زیر عمل شود:

همه ما در معرض خطر آلودگی به ویروس کرونا هستیم؛ بیشتر از همه کادر درمانی و پرسنل داروخانه ها؛ لذا بیشتر از همه خود ما باید خیلی مواظب باشیم که ناقل ویروس نباشیم. ضمنا در برخورد با همدیگر و در برخورد با مراجعین و راهنمایی آنها حتما و حتما کرامات انسانی را باید رعایت کرده و باید بدانیم برای مبارزه با این ویروس آحاد مردم ضمن احساس وظیفه و ضرورت با حفظ فواصل و اصول ایمنی و بهداشتی باید کنار هم باشند.

۶-۱- موارد کلی که باید تا اطلاع ثانوی در مواجهه با بیماران مورد توجه قرار گیرد:

- از فروش داروها و مکمل ها و مخصوصا داروهای گیاهی و سنتی که هنوز اثر و سوء اثرشان ثابت نشده است و ممکن است در مراحل بیماری اثرات منفی داشته باشد جدا خودداری شود.
- از فروش کورتون ها و آنتی بیوتیکها بدون تجویز پزشک حتما خودداری کنید. به خاطر داشته باشیم هنوز هیچ دارویی برای پیشگیری و یا درمان بیماری کرونا هنوز معرفی نشده است.
- به خاطر داشته باشیم وظیفه حرفه ای و انسانی ما ایجاب می کند که جدا از فروش محصولات تقلبی و یا محصولاتی که به کیفیت آنها مطمئن نیستیم و یا مجوز وزارت بهداشت را ندارند خودداری کنیم و همیشه انصاف را رعایت کنیم.
- سعی کنیم با اجتناب از ارایه اطلاعات غیر علمی و خارج از دستورالعملهای دانشگاهی و WHO و منابع معتبر، از دامنه شایعات و هراس و آمارهای غیرشفاف خودداری کنیم.

-لیست مراکز درمانی و سطح بندی مراجعه در داروخانه در معرض دید مراجعین نصب شود.
-تلفن های ضروری جهت تماس در معرض دید مراجعین نصب شود.

۲-۶- داروسازان با سوالات زیر می توانند بیماران را ارزیابی و راهنمایی کنند:

-آیا در ۱۴ روز اخیر به شهرهای با شیوع بالا سفر کرده اند؟

-آیا علائمی مثل سرفه، تب بالا و تنفس سخت داشته اند؟

-آیا با فرد مبتلا تماس نزدیک داشته اند؟

-آیا تا بحال در مراجعه به مراکز درمانی از آنها درخواست شده است که خود را قرنطینه کنند؟

۱-۲-۶- در صورتی که جواب سوالات مثبت باشد:

-برای بیماران مشکوک به این ویروس با کمال احترام و بدون ایجاد ترس حتی الامکان خدمات مشاوره دارویی طولانی مدت انجام ندهید.

- فرد مشکوک به بیماری در محل داروخانه، سریعا از سایر مراجعین با رعایت جوانب کرامت انسانی و بهداشت جدا شده و توصیه میشود که فرد به خانه برگردد .

-از فرد مراجعه کننده یا همراهان وی بخواهید جهت دریافت راهنمایی با سامانه ۱۹۰ یا ۴۰۳۰ تماس بگیرید و یا به مراکز درمانی مراجعه کند.

-پس از ترک فرد مشکوک به بیماری از محل داروخانه؛ پیشخوان و فضاهای با احتمال آلودگی ضدعفونی شود.

-از افرادی که ابتلای آنها قطعی هست و به آنها توصیه شده در خانه بمانند بخواهید جهت دریافت درمان حمایتی (مکمل ها، مسکن ها طبق پروتکل های رسمی و علمی و تجویز پزشک) به صورت تلفنی مشاوره دریافت نمایند و داروی مورد نیاز به همراه ایشان با رعایت تمام اصول گفته شده تحویل شود.

-برای افراد مشکوک به هیچ وجه در محل داروخانه قرنطینه صورت نگیرد.

- اگر وضعیت فرد وخیم بود باید داروساز با مراکز معتبر تماس گرفته و درخواست کمک کند. در این حالت اگر امکان قرنطینه بیمار در داروخانه وجود ندارد پرسنل باید ماسک و دستکش و پیشیند بپوشند و در حداقل تماس با او باشند پس از انتقال فرد بیمار لباس ها به صورت بهداشتی دفع شوند. و کل سطوح با احتمال آلودگی ضد عفونی شود.

منابع:

دستورالعملهای کشوری مراقبت و پیشگیری از کرونا

www.WHO.int

www.ucsf.edu

www.england.nhs.uk

www.health.gov.on.ca

[تجارب حرفه ای](#)